

VÝSLEDKY ŠETŘENÍ ÚSTAVU PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ-MONITORINK RÁMCOVÝCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) realizovalo ve spolupráci s Ústavem pro informace ve vzdělávání v první polovině roku 2009 šetření, které mapovalo počty žákyň a žáků vzdělávaných podle různých vzdělávacích programů na základních školách. V současné době se děti na základních školách vzdělávají podle tzv. rámcových vzdělávacích programů. Obecně se děti na základních školách vzdělávají podle tzv. Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a programu Základní, Obecná či Národní škola (*pro zjednodušení bude dále používán jenom termín RVP ZV*). Děti se speciálními vzdělávacími potřebami, u kterých je diagnostikováno lehké mentální postižení, se vzdělávají podle Rámcového vzdělávacího programu Základní škola pro děti s lehkým mentálním postižením nebo programu Zvláštní škola (*dále jenom RVP ZV LMP*) – podle tohoto programu se mohou vzdělávat jednotlivé děti v běžných třídách stejně jako děti v běžných základních školách ve specializovaných třídách či děti v praktických (dříve zvláštních) školách. V rozsudku Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku z roku 2007 (*D. H. a ostatní proti České republice*) se poukazuje na nesprávné zařazování romských dětí do vzdělávacích programů RVP ZV LMP – i z tohoto důvodu zadalo MŠMT vypracování několika studií zaměřených na zjištění skutečné situace těchto dětí ve vzdělávacím systému.

Šetření ÚIV navazovalo na dvě analýzy realizované v průběhu roku 2008: „Vzdělanostní dráhy a vzdělanostních šancí romských žákyň a žáků ZŠ v okolí vyloučených romských lokalit“ (GAC, s.r.o.) a „Analýza individuálního přístupu pedagogů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami“ (Člověk v tísni). Výstupy šetření ÚIV potvrzují závěry těchto analýz a komplementárně doplňují data o českém vzdělávacím systému a krocích, které je potřeba realizovat pro jeho zlepšení a zefektivnění jak z pohledu žáků, tak z pohledu pedagogů.

Nejzávažnější výstupy z šetření:

Z celkového počtu 4 189 škol vyplnilo dotazníky 2713 škol, tedy cca 65%, přičemž se jedná (z hlediska rozložení na typy vzdělávacích programů, podle kterých školy vzdělávají, na rozložení v krajích apod.) o **reprezentativní vzorek**.

Z celkového vykázaného počtu žáků na všech školách, jejichž zástupci vyplnili a odeslali dotazník, bylo pouze **4,25%** žáků označeno za romské. Zároveň naprostá většina z celkového vykázaného počtu všech žáků (tedy romských i neromských) na šetřených školách se vyučuje podle RVP ZV – **96,79%**. Jenom **3,21%** z celkového počtu žáků je vzděláváno podle RVP ZV LMP.

Z celkového počtu všech romských žákyň a žáků základních škol navštěvuje školy vyučující podle RVP ZV LMP téměř třetina (přesně 26,7%), zatímco z celkového počtu žákyň a žáků neromských navštěvovalo tyto školy pouze 2,17%.

Z celkového počtu žákyň a žáků vzdělávaných podle programu RVP ZV LMP tvoří romští žáci a žákyně 35,32%; na 1. stupni základního vzdělání se tento podíl blíží 40%

(39,52%). Na druhou stranu podíl romských žákyň a žáků z celkového počtu žáků vzdělávaných podle RVP ZV je 3,22%.

Toto je klíčové zjištění šetření, které poukazuje na nevyrovnané vzdělanostní šance romských a neromských žáků, jelikož pravděpodobnost toho, že romské dítě je vzděláváno podle RVP ZV LMP, je mnohem větší než u dítěte neromského.

Dalším zásadním zjištěním šetření jsou údaje o přechodech absolventů jednotlivých vzdělávacích programů na rozdílné typy středních škol. Tato informace je klíčová kromě jiného také z důvodu dalšího uplatnění absolventů, jejich zaměstnatelnosti, výše platů apod. v návaznosti na typ středoškolského vzdělání, které žák absolvuje – střední vzdělání s maturitou, nebo bez maturity. Většina žáků (**více než 95%**), kteří absolvovali základní vzdělání podle přílohy pro lehké mentální postižení, studuje dále na středních školách poskytujících vzdělání bez maturity. V případě romských žákyň a žáků nejvíce absolventů RVP ZV LMP přechází na SŠ s výučním listem – kód E (65%) a jenom 0,93% těchto absolventů nastoupilo na střední školu ukončenou maturitou. V případě romských absolventů vzdělaných dle RVP ZV nastoupilo do maturitního studia více než 30%. **Šetření tedy ukazuje velkou pravděpodobnost toho, že pokud žákyně či žák absolvuje základní vzdělání upravené podle RVP ZV LMP, dosáhne pouze na střední vzdělání bez maturity.**

Vzhledem k výše uvedeným zjištěním připravuje MŠMT systémová opatření na posílení otevřenosti vzdělávacího systému a zajištění rovných příležitostí pro všechny děti. MŠMT (respektive skupina VI pod vedením paní náměstkyně Laurenčíkové):

- Zpracuje do konce roku 2009 Národní akční plán inkluzivního vzdělávání, který bude připravován ve spolupráci s dalšími resorty a externími spolupracovníky z neziskových organizací, akademické obce a terénu. Národní akční plán bude obsahovat specifikaci opatření, odpovědnosti jednotlivých aktérů za jejich realizaci a také harmonogram plnění.
- Připravuje opatření v oblasti transformace poradenského systému směrem k posílení sociokulturní citlivosti poradenství, diagnostikování a intervenční péče zaměřené zejména na identifikaci speciálních vzdělávacích potřeb a podporu pedagogických pracovníků a pracovníků při využívání vhodných vyrovnávacích opatření, nástrojů a metodik.
- Zahájilo rozvoj programů a koncepčních materiálů na podporu rané a včasné péče o děti ve věku od 0 – 6 let.
- Již realizuje národní projekty podporující rovné příležitosti ve vzdělávání, vypisuje dotační programy a výzvy v Operačním programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.
- Připravuje změny legislativních dokumentů – vyhlášek a školského zákona včetně změn normativního financování, kterými bude zajištěn systém poskytující potřebné vyrovnávací opatření dle speciálních potřeb každého dítěte.